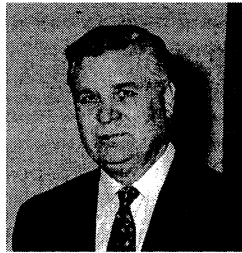

ЗЛЕНКО А.М.,
*Міністр
закордонних справ
України*

Я вдячний організаторам конференції за запрошення виступити перед її учасниками.

Трохи більше чотирьох місяців залишилося до десятої річниці незалежності України. За насиченістю подіями та вагомістю це було унікальне десятиріччя. Для України, як і для всієї Європи, час ніби стиснувся і вмістив у собі стільки емоцій, надій та уроків, що за звичайних умов їх би вистачило на століття.

Перше десятиріччя незалежності стало для української дипломатії періодом випробувань, відлуння яких відчуваємо і сьогодні. Ми просувалися від усвідомлення азбучних істин міжнародного життя до опанування нових правил гри в міжнародних відносинах доби глобалізації та інформаційного суспільства. При цьому ми керувалися тим, що у зовнішній політиці важливо, щоб жоден крок не блокував наступні. Важливо, щоб зовнішня політика зразка 2001 року мала внутрішній зв'язок з кроками, здійсненими в році 91-му, 94-му чи 98-му.

Послідовність та передбачуваність – мені видається, ці риси були властиві національній

**ЗОВНІШНЯ
ПОЛІТИКА
НЕЗАЛЕЖНОЇ
УКРАЇНИ:
ДЕСЯТЬ РОКІВ
ВИПРОБУВАНЬ І
ЗДОБУТКІВ**

ВИСТУП
на науково-практичній
конференції "Українська
зовнішня політика
та дипломатія:
десять років незалежності"
(м. Київ, 19 квітня 2001 р.)

зовнішній політиці, хоча, звичайно, шлях України на міжнародній арені не був безпроблемним і безпомилковим.

Послідовність та передбачуваність є лейтмотивом всіх наших зобутків. Хотів би зупинитися на деяких з них, які мають, на мою думку, ключовий характер. За цей короткий проміжок часу нам не без труднощів вдалося створити власну зовнішню політику, яка слугує незалежній Україні. Важливим, на моє переконання, було практичне утвердження України на політичній карті світу та зовнішнє забезпечення суверенітету і територіальної цілісності нашої держави. Якщо пригадуєте, це завдання було визначене першим із шести найважливіших завдань вітчизняної зовнішньої політики в її Основних напрямках, ухвалених Верховною Радою у 1993 році.

З точки зору 2001 року суверенітет і територіальна цілісність виглядають як природні, самі собою зрозумілі атрибути Української держави. Проте, так було не завжди. Як міністр закордонних справ, якому доля дарувала високу честь бути першим главою зовнішньополітичного відомства України, хотів би нагадати, що бар'єрів на нашому шляху суверенної країни було більш ніж достатньо.

Варто згадати знов таки 1993 рік. Тоді внаслідок рішення російського парламенту щодо статусу Севастополя Україна опинилася перед необхідністю на рівні ООН наголошувати на недоторканості своїх державних кордонів. Липнева заява Голови Ради Безпеки остудила гарячі голови тих, хто не бажав миритися з територіальною цілісністю та незалежністю України. Саме здатність української дипломатії зайняти чітку і сміливу позицію стала тоді вирішальним фактором, під впливом якого проблема втратила гостроту і згасла.

Варто згадати складну і довгу епопею навколо підготовки так званого великого Політичного договору з Російською Федерацією. У 1997 році базовий Договір був підписаний, що заклало надійні підвалини для розвитку стратегічного партнерства з нашим найближчим сусідом. Це був принциповий стратегічний здобуток національної зовнішньої політики, який коштував значних зусиль.

Те ж саме можна сказати і про розв'язання такої складної проблеми, як розподіл Чорноморського флоту.

Безумовно, історичний характер мало рішення України про відмову від ядерної зброї. Це був непростий період внутрішньої боротьби, ламання тоталітарної психології, вивільнення від мілітарного мислення. Ми позбулися третього за обсягами військового ядерного арсеналу в світі. Якщо додати до цього ще й рішення про закриття Чорнобиля, то, думаю, можна говорити про безпрецедентний внесок України у справу європейської та міжнародної безпеки. Звичайно, тут виникає питання, чи отримав цей внесок належну оцінку світового співтовариства. Але це тема для іншої розмови.

Говорячи про здобутки, хочу відзначити послідовну і широку участь України у миротворчих операціях ООН. Як відомо, за кількістю миротворців наша держава нині посідає перше місце серед європейських країн і сьоме у світі. Причому географія нашої миротворчої діяльності охоплювала практично всі регіони світу – від Анголи до Абхазії, від Центральної Америки до Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Чорнобиль, ядерний потенціал, проблемні питання з сусідами – в рамках цієї непростой проблематики Україна вчилася спілкуватися зі світом. Її вміння знаходити спільну мову з представниками всіх п'яти континентів було поставлено на пробу під час головування на Генасамблеї та в Раді Безпеки ООН. Визнання і досвід, отримані тоді українською дипломатією, були і залишаються неоціненними. Це були ключові віхи в історії МЗС України, які засвідчили його зрілість і широке бачення проблем глобального характеру.

Говорячи про здобутки національної зовнішньої політики, неможна не згадати, що за перші десять років свого незалежного існування Україна уклала договори про дружбу і співробітництво з усіма своїми сусідами. Нам вдалося добитися чіткого визнання таких невід'ємних атрибутів державності, як державні кордони України. Створення сприятливого міжнародного середовища для Української держави стало ще одним очевидним, але дуже і дуже непростим здобутком національної зовнішньої політики. Це був ще один з Основних напрямів зовнішньої політики України, який можна вважати успішно реалізованим.

Одночасно з розв'язанням питань, так би мовити, прикладної політики МЗС України вело роботу по створенню мережі дипломатичних відносин з державами світу. На кінець 1991 року Україну визнано 68 держав, до кінця 1992 року – уже 132 країни, а на завершення 1993 року – 149 держав! Зараз їх нараховується 165.

Звісно, перші десять років дипломатії незалежної України були пов'язані не лише з "оперативним" вирішенням проблемних питань і розбудовою інфраструктури зовнішніх зносин. Паралельно відбувалося і концептуальне становлення національної зовнішньої політики. Не менш важливим за перелічені вище здобутки я вважаю чітке визначення зовнішньополітичних пріоритетів. ЄС, Росія та Сполучені Штати були і залишаються нашими базовими орієнтирами. Їх незмінність протягом тривалого часу свідчить про вірність зробленого вибору.

Я хотів би окремо відзначити вагомість стратегічного партнерства України з Сполученими Штатами. Сам факт такого партнерства свідчить на користь нашої зовнішньої політики.

Незважаючи на стабільність системи зовнішньополітичних пріоритетів, ми ніколи не були догматиками в цій сфері. Здійснивши докорінну пере-

оцінку терміну багатовекторності, ми остаточно визначилися з напрямом нашого зовнішньополітичного руху – це інтеграція до європейської спільноти. Це свідчить про те, що ми вже маємо досвід. Ми здатні робити неупереджену і тверезу переоцінку цінностей, а також скеровувати наші зовнішньополітичні зусилля в ефективне, суто прагматичне русло. Мету членства в ЄС ми сприймаємо не як самоціль і не як данину моді, бо туди, мовляв, йдуть усі. В наших очах це життєдайний зв'язок, що допоможе нам прискорити стабілізаційні процеси в Україні: і політичні, і економічні. Ми готові встати в чергу, але ми маємо знати, що вона до нас дійде. Тому мені особливо приємно, що свідком і учасником нашої дискусії є шановний пан Хав'єр Солана, Високий представник ЄС з питань спільної політики у закордонних справах та у справах безпеки, якого я ще раз із радістю вітаю. Сприймаю вашу присутність тут як продовження Вашого діалогу з Україною і нашого діалогу з Європою.

Сказавши про здобутки перших років української зовнішньої політики, я просто зобов'язаний сказати і про кілька висновків на майбутнє, які ми маємо зробити з цих років. **Урок перший** полягає в тому, що найскладніше і найважливіше в зовнішній політиці – це працювати системно. Є сфери, в яких успіх може прийти за рахунок надзвичайних зусиль обмеженої групи осіб. І є сфери, де цей рецепт не спрацьовує.

Іноді успіх може прийти лише в результаті планомірної, багаторічної праці, в результаті системних і скоординованих зусиль десятків і сотень людей. Такою сферою є, наприклад, інший основний напрям української зовнішньої політики: "включення національного господарства у світову економічну систему". Цей постулат був сформульований в 1993 році. П'ять років тому Президент Л.Кучма поставив перед МЗС завдання чіткої переорієнтації на забезпечення інтересів вітчизняної економіки на світових ринках. Проте лише зараз питання економізації виходить на практичний порядок денний української дипломатії. Мається на увазі не лише прагматичний погляд на політичні питання через призму національних економічних інтересів. МЗС повинне перетворитися на ефективну складову всієї системи забезпечення економічних інтересів України за кордоном. Національний виробник повинен отримати в особі українського дипломата компетентного консультанта і партнера, а не "елітного чиновника", до якого важко достукатися.

Другий урок першого десятиріччя української зовнішньої політики полягає в тому, що політика жорсткого прагматизму ніколи не повинна закривати від нас стратегічної перспективи. Політик, нездатний бачити довготерміновий вимір, подібний до будівельника, який не має перед очима плану будівлі. Вважаю, що наша зовнішньополітична перспектива має досить конкретний характер і простягається в кількох напрямках.

Насамперед, це інтеграція в європейські структури. Реалізація цієї мети – завдання не стільки зовнішньої, скільки внутрішньої політики. Це питання успішного завершення реформ і створення нової України.

Інший урок полягає в тому, що ми маємо більш прагматично і вміло використовувати те геополітичне становище, яке маємо. Йдеться про вигідне транзитне розташування України між Росією, країнами Азії та майбутнім сусідом – розширеним ЄС. Таке стратегічне положення, яке протягом століть було злим історичним роком нашої держави, нині може стати її історичним шансом. Адже ніхто так не процвітає в часи миру та стабільності, як транзитні держави.

Економічне піднесення в Європі та політична стабільність в азіатському регіоні – це два ключові чинники, які відкривають перед Україною надзвичайно широкі можливості, насамперед в економічній сфері. Для реалізації цих можливостей українській державі потрібні відкритість та економічний успіх. Важливим кроком у цьому напрямі має стати набуття Україною членства в СОТ, яке є нині одним з пріоритетних питань нашої зовнішньої політики.

І нарешті останнє. Менше десяти днів тому мені довелося бути з офіційним візитом у Словаччині і бачити, якого вражаючого прогресу досягла ця країна. Переконаний, що в 2001 році ми матимемо всі підстави говорити про економічне зростання всього регіону Центрально-Східної Європи. Він залишив позаду болючий етап економічних трансформацій. Він перетворюється на один з найбільш перспективних у економічному плані регіонів планети. Думаю, що саме тут, на Сході Європи – її майбутнє, її нова перспектива. Україна повинна докласти всіх сил, аби не залишитися за межами економічного зростання ЦСЄ, аби стати учасником цього процесу. Можливо, коли-небудь він отримає назву східноєвропейського "економічного дива".

Наведений мною перелік здобутків та уроків далеко не є вичерпний. Однак навіть згадані приклади видаються промовистим свідченням важливості наших зовнішньополітичних зусиль. Втім, об'єктивна оцінка пройденого свідчить, що десять років незалежності України – це лише школа нашої нової політичної, економічної і суспільної культури. Говорячи про потребу критичного самоаналізу, я мав насамперед на увазі те, що головні університети України – ще попереду.

Потрібно визнати, що нам ще тільки належить продемонструвати реальну послідовність зусиль і на європейському напрямі, і у втіленні демократичних цінностей всередині України, рівно як і у просуванні внутрішніх економічних реформ. Тобто нам ще належить скласти іспит на незмінність наших загальнодержавних орієнтирів. І нам ще належить реальними кроками підтвердити міжнародне реноме України як активного і впливового учасника

міжнародного співжиття. 24 серпня 2001 року Україна розпочне відлік нової доби. Я вірю, що шанс, який відкривається перед нами, не буде змарнований. Вірю, бо бачу перед собою молоді обличчя патріотів, які додають впевненості і особливої відповідальності. Вірю, бо пройдене нами не дає ані найменшого права для сумніву.